

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

Rīgā

2007. gada 21. augustā

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins un Kristīne Krūma,

2007. gada 21. augustā tiesas rīcības sēdē, izskatot lietu Nr. 2007-07-01 „Par pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”,

konstatēja:

1. 2007. gada 22. martā Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Marka Locova un Diānas Locovas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) konstitucionālās sūdzības.

Konstitucionālajā sūdzībā apstrīdēta Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam.

Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts noteic: „Ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks, bērns ir Latvijas pilsonis, ja viņš: [...] 2) dzimis ārpus Latvijas, bet vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvija.”

Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa noteic: „Personai, kura tiek uzņemta Latvijas pilsonībā, nedrīkst izveidoties dubultpilsonība.”

2. Pieteikuma iesniedzējiem 2002. gada 4. augustā Izraēlā piedzima meita Alīna Locova. Bērna tēvs Marks Locovs ir Latvijas un Izraēlas pilsonis, bet māte Diāna Locova – Moldovas pilsoņe. Saskaņā ar Izraēlas likumiem bērnam automātiski tika piešķirta Izraēlas pilsonība.

Lai iegūtu Alīnai Locovai uzturēšanās atļauju Latvijā, Diāna Locova 2003. gada 22. aprīlī vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar iesniegumu, norādot, ka bērnam ir Izraēlas pilsonība.

2003. gada 29. maijā Pieteikuma iesniedzēji vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, lai iekļautu Iedzīvotāju reģistrā ziņas par Alīnu Locovu. Aizpildot pirmuzskaites veidlapu, viņi kā bērna pilsonība tika norādīta Izraēlas pilsonība.

2003. gada 22. septembrī Marks Locovs vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar iesniegumu, lūdzot aktualizēt Iedzīvotāju reģistrā iekļautās ziņas, proti, grozīt sākotnējo ierakstu un atzīt bērnu par Latvijas pilsoni. Pamatojoties uz likuma „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” 8. panta pirmās daļas 1. punktu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde nosūtīja minēto iesniegumu Naturalizācijas pārvaldei izvērtēšanai.

2004. gada 5. februārī Naturalizācijas pārvalde sniedza atbildi Markam Locovam, norādot, ka tai nav tiesiska pamata reģistrēt Alīnai Locovai Latvijas pilsonību uz minētā iesnieguma pamata, jo Naturalizācijas pārvaldes kompetencē neesot jaundzimušo tiesiskā statusa noteikšana un lēmuma pieņemšana par valstisko piederību bērnam, kura dzimšanas brīdī viens no vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks.

Marks Locovs Naturalizācijas pārvaldes 2004. gada 5. februāra lēmumu apstrīdēja Tieslietu ministrijā, norādot, ka atteikums neesot pamatots. Katra no valsts pārvaldes iestādēm pieņemot lēmumu par atteikumu apmierināt viņa iesniegumu, pamatojoties uz to, ka jautājums neietilpstot tās kompetencē, kā arī pieteikums tiekot nemitīgi pārsūtīts no vienas iestādes uz otru. Turklāt norāde par atteikšanos no Izraēlas pilsonības nav uzskatāma par saprātīgu, jo Pieteikuma iesniedzēju meita saskaņā ar Izraēlas likumiem nevarot atteikties no Izraēlas pilsonības līdz pilngadības sasniegšanai. Marks Locovs norāda, ka jau Latvijas pirmās neatkarības laikā esot bijuši vairāki gadījumi, kad valsts ir piešķirusi Latvijas pilsonību personai, kurai jau ir citas valsts pilsonība, pamatojoties uz šīs personas īpašajām interesēm un atkāpjoties no

likumdošanas prasībām. Tādējādi Alīnas Locovas dubultpilsonība nevarot izraisīt Nekādus apdraudējumus Latvijas valstij, tās sabiedriskajai kārtībai vai sabiedrībai kopumā.

Tieslietu ministrija 2004. gada 2. Aprīlī pieņēma lēmumu, ar kuru tika atcelts Naturalizācijas pārvaldes 2004. gada 5. februāra lēmums. Tieslietu ministrijas lēmumā norādīts, ka tā esot nepienācīgi izvērtējusi konkrēto situāciju atbilstoši Latvijas tiesību sistēmā iedibinātajām normām un principiem un tādēļ nonākusi pie maldīga secinājuma, ka Pieteikuma iesniedzēju meita nav tiesīga saņemt Latvijas pilsonību. Pieteikuma iesniedzēju meita varot tikt reģistrēta Latvijas pilsonībā, bet sasniedzot pilngadību viņai būšot jāizdara izvēle par labu kādai no pilsonībām.

2004. gada 9. jūlijā Marks Locovs vērsās ar iesniegumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, lūdzot dot iespēju reģistrēt meitai Latvijas pilsonību kā otru pilsonību līdz pilngadības sasniegšanai. Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu Markam Locovam tika atteikts aktualizēt ziņas Iedzīvotāju reģistrā par Pieteikuma iesniedzēju meitu kā par Latvijas pilsoni, saglabājot Izraēlas pilsonību. Lēmumā konstatēts, ka abu bērna vecāku pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī nebija Latvijā, tāpēc attiecībā uz A. Locovu esot attiecināma nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmā daļa, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa. Pieteikuma iesniedzēji jau 2003. gadā, sniedzot ziņas par bērna iekļaušanu Iedzīvotāju reģistrā kā par Izraēlas pilsoni un saņemot pastāvīgās uzturēšanās atļauju Alīnai Locovai, esot izdarījuši izvēli attiecībā uz meitas pilsonību. Turklāt saskaņā ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu neesot pieļaujama dubultās pilsonības izveidošanās, uzņemot Latvijas pilsonībā. Tā kā Iesniedzēju meitai esot tiesības uzturēties Latvijā pastāvīgi, bērna intereses netiekot ierobežotas.

Nepiekrītot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumam, Pieteikuma iesniedzēji to pārsūdzēja Administratīvajā rajonā tiesā. Administratīvā rajona tiesa ar 2004. gada 20. decembra spriedumu atcēla Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu. Sprieduma motīvu daļā norādīts uz Pilsonības likuma 3. panta otrajā un trešajā daļā ietvertu principu, ka bērna pilsonības izvēle ir vecāku brīvprātīga izvēle un ka šī izvēle ir izdarāma savstarpēji vienojoties. Spriedumā secināts, ka Pieteikuma iesniedzējiem netika izskaidrots, kādā formā un kurā brīdī noformējama vecāku vienošanās. Tiesas ieskatā, no pirmuzskaites veidlapas

neesot skaidrs, vai tās 4. sadaļā norādāma bērna esošā pilsonība vai vēlāmā pilsonība, tas ir, pilsonība, par kuru bērna vecāki vienojušies. Tādējādi tiesa secina, ka konkrētajā gadījumā tiesību akta saturs un tiesiskās sekas neesot personai viennozīmīgi paredzamas. Alīnai Locovai esot tiesības uz Latvijas pilsonību saskaņā ar Pilsonības likuma izvirzītajiem kritērijiem un personai, vēl jo vairāk – nepilngadīgam bērnam – nevarot tikt liegtas tiesības uz likuma aizsardzību, ja tiesību ierobežojums radies vienīgi normatīvo aktu neparedzamības un ierēdņu kļūdas dēļ.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2004. gada 20. decembra spriedumu, ar 2006. gada 2. marta spriedumu noraidīja Marka un Diānas Locovu pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmuma atcelšanu. Kā uzskata Administratīvā apgabaltiesa, ja vecāki pirms ziņu iekļaušanas Iedzīvotāju reģistrā būtu vienojušies, ka bērns būs Latvijas pilsonis, tad atbilstoši Pilsonības likuma 9. panta otrajai daļai tiesbattiecībās ar Latvijas Republiku bērns būtu uzskatāms par Latvijas pilsoni. Līdz ar to pirmuzskaites veidlapā būtu vajadzējis norādīt tikai Latvijas pilsonība. Tā kā gribu varot konstatēt arī no tās ārējām izpausmēm, tad, kā secina Administratīvā apgabaltiesa, no faktiskajiem apstākļiem un aizpildītās pirmuzskaites veidlapas varot secināt, ka vecāki ir vienojušies par Izraēlas pilsonību savai meitai. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei neesot bijis tiesiska pamata aktualizēt ziņas Iedzīvotāju reģistrā par A. Locovu kā Latvijas pilsoni, jo Pieteikuma iesniedzēji savu izvēli par bērna pavalstniecību tiesbattiecībās ar Latviju esot izdarījuši jau 2003. gadā, aizpildot pirmuzskaites veidlapu.

Nepiekrītot Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumam, Pieteikuma iesniedzēji vērsās Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā ar kasācijas sūdzību.

2006. gada 12. septembrī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments, izskatot Pieteikuma iesniedzēju kasācijas sūdzību, atstāja negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumu. Senāta Administratīvo lietu departaments secināja, ka Pieteikuma iesniedzēji, lūdzot aktualizēt ziņas par A. Locovu kā Latvijas pilsoni, faktiski lūguši piešķirt Latvijas pilsonību personai, kura jau ir citas valsts pilsonē un kuras tiesiskās attiecības ar Latvijas valsti ir nodibinātas kā ārzemniecei – Izraēlas pilsonēi. Kā

norādīja Senāta Administratīvo lietu departaments, piešķirot A. Locovai Latvijas pilsonību kā otru pilsonību, izveidotos dubultā pilsonība, kas saskaņā ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu esot aizliegts.

3. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka saskaņā ar Satversmes 91. pantu cilvēka tiesības tiekot īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tiesiskās vienlīdzības princips liedzot valsts institūcijām pieņemt tādus lēmumus, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos faktiskos apstākļos.

Kā uzskata Pieteikuma iesniedzēji, Pilsonības likuma normas pieļauj netaisnīgu (nevienlīdzīgu) attieksmi – daļai no Latvijas pilsoņiem esot dubultpilsonība, daļai tā neesot, turklāt Latvijas pilsoņu pēcnācējiem Latvijas pilsonība vai dubultā pilsonība tiekot reģistrēta atkarībā no tā vai bērna dzīvesvieta ir Latvijā vai ārpus tās. Pieteikuma iesniedzēji uzsver, ka tiesību ierobežošana ir pieļaujama tikai sasniedzot ievērojamu valsts un sabiedrisko ieguvumu, bet valsts nospraustajam mērķim un personai uzliktajam ierobežojumam jābūt savstarpēji saskaņotiem pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes.

Attiecībā uz apstrīdētajām normām Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tās ir pretrunā Starptautiskajiem normatīviem aktiem un vispār atzītām bērnu tiesībām.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka nepilngadīgais bērns nespējot formulēt savu gribu un vecāku pienākums esot nodrošināt bērnam to tiesību apjomu, kāds tam ir uz piedzimšanas brīdi, tostarp arī tiesības uz pilsonību un dubultpilsonību. Tādējādi Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa neievērojot samērīguma principu attiecībā uz nepilngadīgajiem.

Līdz ar to, kā uzsver Pieteikuma iesniedzēji, likumdevējs pieņemot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu un 3. pantu, neesot ievērojis bērna tiesības, tiesiskās intereses un tiesību principus – tiesisko noteiktību, samērīgumu, taisnīgumu un tiesisko paļāvību. Pilsonības likuma 9. panta pirmajā daļā un 3. pantā ietvertie nosacījumi esot atceļami, lai netiktu pieļauta situācija, kad bērnam tiktu vienpusēji atņemtas tiesības uz Latvijas pilsonību, pat ja Latvijas pilsonības reģistrācijas brīdī bērnam izveidotos dubultpilsonību.

4. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) atbildes rakstā nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēju viedoklim sekojošu iemeslu dēļ.

Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts Pieteikuma iesniedzējiem neesot piemērots un neattiecoties uz konkrētiem faktiskajiem apstākļiem, proti, tā kā pieteikuma iesniedzēju pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī neesot bijusi Latvijā, viņiem esot ticis piemērots nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa. Tādējādi neesot pamata šīs lietas ietvaros vērtēt Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Attiecībā uz Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas atbilstības izvērtēšanu Satversmes 91. pantam, Saeima norāda, ka minētā tiesību norma esot attiecināma tikai uz vienu no pilsonības iegūšanas veidiem – uzņemšanu Latvijas pilsonībā, tas ir, naturalizāciju, kas reglamentēta Pilsonības likuma otrajā daļā un kas saskaņā ar Pilsonības likumā ietvertajiem terminu skaidrojumiem esot naturalizācija. Līdz ar to dubultpilsonība nedrīkstot veidoties vienīgi naturalizācijas rezultātā vai uzņemot Latvijas pilsonībā par īpašiem nopelniem ar Saeimas lēmumu (uzņemot pilsonībā ar atsevišķu likumu, noteikums par dubultpilsonības aizliegumu neesot jāievēro). Savukārt šajā lietā runa esot par pilsonības iegūšanu ar dzimšanu (filiāciju), uz ko neattiecoties Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas noteikumi.

5. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde norāda, ka ārvalstīs dzimuša bērna atzīšana par Latvijas pilsoni, ja viens no bērna vecākiem ir Latvijas pilsonis, otrs – ārvalsts pilsonis un bērna dzimšanas brīdī abu vecāku pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs, notiekot saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde tāpat kā Saeima norāda, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa esot attiecināma vienīgi uz uzņemšanu Latvijas pilsonībā, kas Pilsonības likuma izpratnē esot naturalizācija. Turklāt bērna atzīšana par Latvijas pilsoni saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu ir pilsonības iegūšana ar bērna dzimšanas brīdi, uz ko neattiecoties Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas noteikumi.

6. Naturalizācijas pārvalde informē, ka šobrīd Latvijā neesot tiesību normas, kuras tieši atļautu ārvalstīs dzimušam bērnam iegūt dubultpilsonību.

Ja Latvijas Republikas pilsoņiem piedzimstot bērns valstī, kurā valdot *jus soli* princips, neatkarīgi no vecāku gribas bērns iegūstot šīs valsts pilsonību, vienlaicīgi saglabājot arī tiesības iegūt pilsonību pēc *jus sanguinis* principa. Kā viena, tā arī otra pilsonība esot iegūta leģitīmā ceļā.

Naturalizācijas pārvalde norāda, ka likumdevējs Pilsonības likuma 9. panta izpratnē „uzņemšanu pilsonībā” attiecinājis tikai uz naturalizācijas procesu. Tādējādi Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecoties uz naturalizāciju – Naturalizācijas pārvaldes kompetencē esošu jautājumu.

Satversmes tiesa secināja:

7. Starptautiskajās tiesībās pastāv vispārīgs princips, ka pilsonības jautājumu regulēšana ir ekskluzīvā katras valsts kompetencē, proti, valstīm ir suverēnas tiesības pašām pēc saviem likumiem noteikt savu pilsoņu loku.

Kā noteic Hāgas 1930. gada Konvencija par dažiem jautājumiem, kas skar valsts piederības likumu kolīzijas 1. pants, katrai valstij ir tiesības pašai ar likumu noteikt, kas ir tās pilsoņi, turklāt pārējām valstīm šie likumi ir jārespektē, ciktāl tie atbilst starptautiskajām konvencijām, starptautiskajām paražu tiesībām, kā arī vispāratzītiem tiesību principiem, kas attiecas uz pilsonību (*Convention on Certain Questions Relating to the Conflicts of Nationality Laws, The Hague, 12 April 1930, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=5572>*).

Starptautiskās tiesības paredz to, ka bērnam ir tiesības uz pilsonību. ANO 1966. gada Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 24. panta 3. punkts noteic, ka katram bērnam ir tiesības uz pilsonības iegūšanu. Arī ANO 1959. gada Bērnu tiesību deklarācijas 3. princips paredz, ka bērnam no piedzimšanas brīža jābūt apveltītam ar tiesībām uz vārdu un pilsonību. Tāpat ANO 1989. gada Konvencijas par bērna tiesībām 7. pants noteic, ka bērnam kopš piedzimšanas ir tiesības uz vārdu un pilsonības iegūšanu.

Starptautisko tiesību mērķis bērnu pilsonības regulējuma jomā ir nodrošināt to, lai bērns nekādos apstākļos nepaliktu par bezvalstnieku (**sk.**

J.Bojārs, 375. lpp.; I.Ziemele, 151. lpp.). Tomēr starptautiskās tiesības negarantē bērnam dubultpilsonību.

8. Pilsonības likuma 3. pants paredz bērna pilsonības iegūšanas nosacījumus, ja viens no bērna vecākiem tā dzimšanas brīdī ir Latvijas pilsonis. Kā noteic Pieteikuma iesniedzēju apstrīdētais Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks, bērns ir Latvijas pilsonis, ja viņš dzimis ārpus Latvijas, bet vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā. Tādējādi Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktā paredzētajā gadījumā ārpus Latvijas dzimuša bērna pilsonība tiek noteikta *pēc jus sanguinis*, proti asinsradniecības jeb vecāku pilsonības principa, bet ar nosacījumu, ka vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā.

Tādējādi Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktajā gadījumā bērns automātiski iegūst Latvijas pilsonību tikai tad, ja abiem vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā.

9. Kā var secināt no lietas materiāliem, tad nepastāv strīds par to, ka A. Locovas dzimšanas brīdī 2002. gada 4. augustā Pieteikuma iesniedzēju pastāvīgā dzīvesvieta bija Izraēlā, nevis Latvijā.

Tā, piemēram, Marks Locovs savā 2003. gada 22. septembra iesniegumā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei norāda, ka 7 gadu vecumā viņš kopā ar saviem vecākiem ir izceļojis uz Izraēlu un tikai 2003. gadā ar savu sievu un meitu ir atgriezies Latvijā. Arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2004. gada 11. augusta lēmumā konstatē, ka abu bērna vecāku pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī nebija Latvijā, jo izziņā par pierakstīšanu dzīvesvietā, ko 2003. gada 10. aprīlī izdevusi Zemgales priekšpilsētas izpilddirekcija, Alīnas Locovas tēvs Marks Locovs reģistrēts savā dzīvesvietā Rīgā tikai 2002. gada 19. augustā. Arī Administratīvās rajona tiesas 2004. gada 20. decembra spriedumā, Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumā un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 12. septembra spriedumā nav konstatēts, ka Alīnas Locovas vecāku dzīvesvieta viņas dzimšanas brīdī būtu bijusi Latvijā.

Lai gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2004. gada 11. augusta lēmumā atsaukusies arī uz Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu, tas nenozīmē, ka apstrīdētā norma ir tikusi attiecībā uz viņu piemērota. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir atsaukusies uz apstrīdēto normu tikai tāpēc, lai uzsvērtu, ka attiecībā uz Alīnu Locovu ir piemērojams nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa.

10. No lietas materiāliem var secināt, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un tiesa attiecībā uz Alīnu Locovu ir piemērojusi nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu.

Kā norādīts minētajā tiesību normā, ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks un abu vecāku pastāvīgā dzīvesvieta ir ārpus Latvijas, bērna pilsonību (pavalstniecību) nosaka vecāki, savstarpēji vienojoties. Gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumā, gan tiesas spriedumos par minēto lēmumu vērtēts, kā izpaužas Pilsonības likuma 3. panta trešajā daļā minētā vecāku vienošanās par bērna pilsonību.

Lai gan Pieteikuma iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu izvērtēt arī Pilsonības likuma 3. panta trešās daļas atbilstību Satversmei un starptautisko tiesību normām, Satversmes tiesa atteicās ierosināt lietu par šo prasījumu, jo Pieteikuma iesniedzēji nebija pieteikumā norādījuši, kādā veidā minētā norma aizskar viņu pamattiesības.

11. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja Satversmes tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst šā likuma 20. panta piektās daļas prasībām.

Satversmes tiesas likums 20. panta piektā daļa paredz, ka izskatot pieteikumus, kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.-19.² panta prasībām. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikvienu persona, kura uzskata, ka tās Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar konkrēta tiesību norma, proti, ir jābūt personas pamattiesību tiesību aizskārumam, kas ir radies, piemērojot konkrētu tiesību normu.

Ņemot vērā augstāk minēto, Satversmes tiesa secina, ka Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu nav ticis piemērots un šī norma nav radījusi Alīnai Locovai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

12. Otrā tiesību norma, kuru apstrīd Pieteikuma iesniedzēji, ir Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa, kas noteic, ka personai, kura tiek uzņemta Latvijas pilsonībā, nedrīkst izveidoties dubultpilsonība.

13. Atšķirībā no Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta, kas attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu vispār netika piemērota, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde savu 2004. gada 11. augusta lēmumu, kā arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments savu 2006. gada 12. septembra spriedumu ir pamatojusi ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmums, ar kuru tika atteikts Iedzīvotāju reģistrā aktualizēt ziņas par Alīnu Locovu kā par Latvijas pilsoni, saglabājot viņai Izraēlas pilsonību, tika pamatots, citastarp, ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu. Tādējādi A. Locovu nevarot atzīt par Latvijas pilsoni, kamēr viņai ir Izraēlas pilsonība. (*sk. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmums Nr. 812, lietas materiālu... lpp*).

Atstājot spēkā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments atzina, ka Pilsonības un migrācijas pārvalde esot pamatoti piemērojusi Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, atsakot aktualizēt ziņas Iedzīvotāju reģistrā par Pieteikuma iesniedzēju meitu kā Latvijas pilsoni. Lūdzot aktualizēt ziņas par A. Locovu kā Latvijas pilsoni, Pieteikuma iesniedzēji faktiski esot lūguši piešķirt Latvijas pilsonību personai, kura jau ir citas valsts pilsonē un kuras tiesiskās attiecības ar Latvijas valsti ir nodibinātas kā ārzemniecei – Izraēlas pilsoni. (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 12. septembra sprieduma lietā Nr. SKA – 314/2006 16. punktu, lietas materiālu...lpp.*).

Tādējādi gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, gan tiesa ir piemērojusi Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu, lemjot par ziņu aktualizēšanu Iedzīvotāju reģistrā,

14. Lietā ir strīds par to, vai Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas uz visiem pilsonības iegūšanas veidiem, tostarp pilsonības iegūšanu ar dzimšanu, vai arī tā attiecas tikai uz naturalizāciju. Pilsonības likumā ietvertajos terminu skaidrojumos ir norādīts, ka naturalizācija ir uzņemšana pilsonībā.

Tādējādi ir jānoskaidro, vai Pilsonības likuma 9. panta otrajā daļā ietvertais dubulpilsonības ierobežojums attiecas uz visiem Latvijas pilsonības iegūšanas gadījumiem, tostarp pilsonības iegūšanu ar dzimšanu, vai arī tikai uz Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas ceļā.

15. Starptautiskās tiesības neaizliedz dubulpilsonību, vienlaikus norādot uz dubulpilsonības gadījumu samazināšanas vēlamību. Hāgas 1930. gada Konvencijas par dažiem jautājumiem, kas skar valsts piederības likumu kolīzijas preambulā ir teikts, ka bezvalstniecības un dubulpilsonības gadījumu novēršana ir ideāls, kuru cilvēcei jātiecas (*sk.: Convention on Certain Questions Relating to the Conflicts of Nationality Laws, The Hague, 12 April 1930, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=5572>*).

Zinātniskajā literatūrā ir norādīts, ka dubultā vai vairākkārtējā pilsonība ir tāds personas statuss, kad tai vienlaikus ir divu vai vairāku valstu pilsonība saskaņā ar šo valstu likumiem. Dubultā pilsonība ir objektīva parādība, kuru izraisa dažādu valstu pilsonības likumu tā saucamās „pozitīvās” kolīzijas, kuru iemesls ir tas, ka valstīs nepastāv un netiek ievērotas vispāratzītas, vienveidīgas pilsonības iegūšanas un zaudēšanas normas. (*Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 381. lpp.*). Praksē dubulpilsonība rodas, vienlaicīgi pielietojot *jus sanguinis* un *jus soli* principus, kad bērns piedzimst vecākiem ar dažādu pilsonību vai arī naturalizācijas, laulības, adopcijas vai citā ceļā iegūst citu pilsonību papildus tai, kas iegūta ar dzimšanu (*sk.: Siofra O`Leary S., Tiilikainen S. Citizenship and Nationality Status in the new Europe. London: The Institute for Public Policy Research Sweet & Maxwell, 1998, p. 15*).

16. Latvijas zinātniskajā literatūrā ir atzīts, ka Pilsonības likuma normas neaizliedz dubulpilsonības izveidošanos.

Latvijas Republikas Pavalstniecības likumā pirms Otrā pasaules kara pastāvēja absolūtā formā noteikts dubultās pilsonības neatzišanas princips, bet 1994. gadā pieņemtā Pilsonības likuma 9. pantā ir ietverta elastīga formula (*Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 381. lpp.*). Izvairīšanās no dubultpilsonības ir raksturīga tieši naturalizācijas gadījumiem (*sk: Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 361. lpp.*).

17. Lietas sagatavošanas gaitā saņemtie viedokļi no valsts institūcijām apstiprina Saeimas atbildes rakstā pausto viedokli, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas tikai uz Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas ceļā un ka dubultpilsonības aizliegums neattiecas uz pilsonības iegūšanu ar dzimšanu.

Satversmes tiesa piekrīt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes norādītajam, ka ārvalstī dzimis un ārvalsts pilsonību ieguvis bērns var tikt atzīts par Latvijas pilsoni, izveidojoties dubultpilsonībai. Kā uzsver Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa ir attiecināma vienīgi uz naturalizāciju, jo bērna atzīšana par Latvijas pilsoni saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu ir pilsonības iegūšana ar bērna dzimšanas brīdī, uz ko neattiecas minētās normas noteikumi (*lietas materiāli..lpp.*). Arī Naturalizācijas pārvalde Satversmes tiesai sniegtajā atbildē secina, ka likumdevējs Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas izpratnē uzņemšanu pilsonībā attiecinājis tikai uz naturalizācijas procesu, neliedzot ārvalstī dzimušam bērnam kļūt vienlaicīgi par ārvalsts un Latvijas pilsoni (*lietas materiāli..lpp.*).

Tādējādi Satversmes tiesa nepiekrīt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta viedoklim, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa aizliedz personai iegūt dubultpilsonību, ja tā izveidojas ar dzimšanas brīdī.

18. Kā norāda Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, lai ārvalstī dzimušu bērnu atzītu par Latvijas pilsoni un par viņu iekļautu ziņas Iedzīvotāju reģistrā, bērna vecākiem Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē vai tuvākajā Latvijas diplomātiskajā vai konsulārajā pārstāvniecībā ārvalstī jāiesniedz iesniegums ar lūgumu atzīt bērnu par Latvijas pilsoni, bērna dzimšanas apliecības kopija, kā

arī vecāku pasu datu lapu kopijas. No bērna vecākiem netiek pieprasīts dokuments par citas valsts pilsonības esamību vai neesamību, līdz ar to bērnam faktiski var izveidoties dubultā pilsonība (*sk. Pilsonības un migrācijas .. lpp.*).

Pieteikuma iesniedzējiem bija iespēja un tiesības vērsties ar lūgumu reģistrēt jaundzimušo meitu A. Locovu kā Latvijas pilsoni jau Latvijas vēstniecībā Izraēlā un saņemt attiecīgus pilsonību apliecinājošus dokumentus (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. AA 157-06/4 12. punktu, lietas materiālu.....*).

Kā noteic Iedzīvotāju reģistra likuma 15. panta trešā daļa, ziņas par jaundzimušajiem ir jāsniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas. Ziņas par tāda Latvijas pilsoņa vai nepilsoņa jaundzimušo bērnu, kas uzturas ārvalstīs ilgāk par diviem mēnešiem, saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 7. panta ceturto daļu var sniegt arī Latvijas diplomātiskajai vai konsulārajai pārstāvniecībai.

Arī aizpildot pirmuzskaites veidlapu un iesniedzot to Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē vairāk kā pēc astoņiem mēnešiem pēc Alīnas Locovas piedzimšanas, Pieteikuma iesniedzējiem faktiski bija iespēja norādīt, ka meitai ir Latvijas, nevis Izraēlas pilsonība. Kā norāda Administratīvā apgabaltiesa, ja vecāki pirms ziņu iekļaušanas Iedzīvotāju reģistrā būtu vienojušies, ka bērns būs Latvijas pilsonis, tad atbilstoši Pilsonības likuma 9. panta otrajai daļai tiesbattiecībās ar Latvijas Republiku bērns būtu uzskatāms par Latvijas pilsoni. Līdz ar to pirmuzskaites veidlapā būtu norādāma tikai Latvijas pilsonība (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. AA 157-06/4 16. punktu, lietas materiālu.....*)

Tātad likuma normas atļāva iekļaut Iedzīvotāju reģistrā ziņas par Alīnu Locovu kā par Latvijas pilsoni.

Tādējādi Pieteikuma iesniedzēju meita Alīna Locova varēja tikt atzīta par Latvijas pilsoni, saglabājot Izraēlas pilsonību.

19. Pilsonības likuma 3. panta 3. daļas piemērošanas aspektu detalizēts juridisks izvērtējums nav Satversmes tiesas uzdevums, lemjot par tiesvedības izbeigšanu lietā „Par pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”. Tomēr Satversmes tiesa uzskata, ka pašreizējais normatīvais regulējums

nesniedz skaidru atbildi par Pilsonības likuma 3. panta 3. daļā minētās vecāku savstarpējās vienošanās formu, kā arī termiņiem, kādā šī vienošanās jādara zināma iestādēm, kuru kompetencē ietilpst ziņu iekļaušana Iedzīvotāju reģistrā. Satversmes tiesa vērš likumdevēja uzmanību uz to, ka šajā jautājumā ir vēlams nepārprotams normatīvais regulējums, ņemot vērā bērna pilsonības nozīmi bērna tiesību aizsardzības kontekstā.

20. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu gadījumos, kad tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Pieteikuma iesniedzēji ir apstrīdējuši Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, kas it kā aizliedz dubultpilsonības izveidošanos ārvalstī dzimušam un ārvalsts pilsonību ieguvušam bērnam, kuram viens no vecākiem ir Latvijas pilsonis.

Tā kā Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas tikai uz pilsonības iegūšanu ar naturalizāciju un neliedz atzīt ārvalstī dzimušu un ārvalsts pilsonību ieguvušu Latvijas pilsoņa bērnu par Latvijas pilsoni, nav pamata izvērtēt minētās normas atbilstību Satversmei.

Tādējādi tiesvedības turpināšana lietā par Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas atbilstību Satversmei 91. pantam ir neiespējama.

Ņemot vērā minēto, un, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2007-07-01 „Par pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris